

Bones Pràctiques
del Cercle d'Economies Feministes

Desentramant desigualtats

Experiències i pràctiques concretes
entorn de la interseccionalitat

Desentramant desigualtats
Experiències i pràctiques concretes
entorn de la interseccionalitat

1ª EDICIÓ: OCTUBRE DE 2023

Disseny de continguts

Almena Feminista, SCCL
Cercle d'Economies Feministes de Coòpolis

Realització de les entrevistes i redacció

Maritza Sore Galleguillos

Revisió i edició

Amanda Alexanian Meacci

Traducció i revisió lingüística

Mary Milena Villena

Edició gràfica i disseny

La Pera Comunicació, SCCL

Avis legal

Aquesta obra es publica amb
una llicència de Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0

Promou i finança:

Amb el suport de:

Índex

Introducció	4
Abans de començar: breus reflexions sobre la interseccionalitat	6
Els nostres barris i la nostra genealogia: una realitat que hem de defensar Acció Perifèrica	7
Transformant imaginaris: l'art com a resposta antiracista Periferia Cimarronas	12
Deixar de veure la diversitat com un problema: obrir-nos cap a allò que no coneixem Sindicat de Mares en la diversitat funcional	17
La dignitat de la gent gran LGBTI per damunt de tot i de totes les pors Fundació Enllaç	22
Ningú és "normal": teatre per a transformar l'estigma CIA Brots i Les n(H)eures	27

Desentramant desigualtats

Experiències i pràctiques concretes entorn de la interseccionalitat

Cada vegada és més comú llegir i sentir la paraula **interseccionalitat** en diferents àmbits: l'escoltem en els feminismes, en les anàlisis del món contemporani, en les ciències socials. També s'aposta per la interseccionalitat com una perspectiva imprescindible a considerar dins de les polítiques públiques i com a resposta a moltes de les problemàtiques socials i individuals. La interseccionalitat, fins i tot, s'usa com un salvavides, com un 'cognom' que permet alliberar-nos de la nostra visió estreta i monofocal d'entendre el món que habitem. De sobte, sembla que la **interseccionalitat és la resposta a tots els problemes, com si el sol fet de nomenar-nos interseccionals garantís pràctiques concretes, materials i transformadores** en els nostres projectes, en la nostra militància, en el nostre activisme o en el nostre treball. La interseccionalitat també interpel·la, sense dubte, i, en primer lloc, als feminismes, i, sobretot, a aquells que es posicionen des d'un lloc hegemònic i de privilegi, permetent entendre l'experiència de dones i persones dissidents més enllà del gènere, i posant en relleu la multiplicitat d'opressions que existeixen. Si bé el patriarcat és un sistema d'opressió profundament violent i està a escala social, no és comprensible, ni enderrocable, sense tenir en compte les interseccions que el configuren.

D'aquesta manera, a partir del creixent ús del terme 'interseccionalitat', i reconeixent el nostre lloc de privilegi com a feministes, la majoria de nosaltres blanques europees, vivint a la ciutat de Barcelona, és que des del Cercle d'Economies Feministes de Coòpolis¹ ens plantegem reflexionar sobre aquest concepte, **reconeixent la seva profunda i valuosa aportació com a perspectiva d'anàlisi de diferents categories d'opressió, però intentant desentramar els seus aspectes més transformadors, antiracistes i col·lectius**. Creiem fermament que la discussió sobre la interseccionalitat no és, i no pot ser, només teòrica, sinó que ha de ser material, pràctica i política. **La interseccionalitat travessa els cossos de les persones, les opressions són concretes, es viuen en carn i ossos** i, pel mateix, **la seva anàlisi ha de proposar formes concretes de revertir-les**. Fa falta una major concreció a l'hora

d'utilitzar el concepte amb contingut polític que permeti una real transformació del sistema i que no sigui només una paraula sense una proposta i un quefer polític i social.

En aquest document proposem reflexionar des de les aportacions teòriques, però aterrant la interseccionalitat a l'experiència concreta de cinc organitzacions que encarnen en primera persona vivències no normatives per a generar estratègies i proposar nous punts de vista i perspectives d'anàlisi. L'objectiu d'aquest mapatge és reflectir la diversitat que existeix dins de les organitzacions i les diferents eines metodològiques que s'usen per a fer front a les desigualtats. Per a la seva construcció, d'una banda, hem realitzat cinc entrevistes entre maig i juny de 2023 a diferents col·lectius: Acció Perifèrica, Fundació Enllaç, CIA Brots i Les n(H) eures, Sindicat de Mares en la Diversitat Funcional i Perifèria Cimarronas. Totes elles treballen, des de la interseccionalitat, temes tan diversos com **l'antiracisme, la classe, el capacitisme, la salut mental, l'envelliment i la dissidència sexual**, fent servir eines com l'art, la incidència política i social, la cultura i la visibilització per a retre compte de les seves situacions específiques i lluitar contra els efectes de la violència. Volíem identificar, visibilitzar i escoltar experiències concretes de pràctiques interseccionals: organitzacions i col·lectius que en el dia a dia es troben amb reptes, oportunitats, desconcerts i alegries en voler treballar des d'aquesta perspectiva.

D'altra banda, aquest document es nodreix de diferents reflexions compartides en la jornada 'Desentramant desigualtats: propostes feministes interseccionals enfront de l'edat, l'origen, la classe i les capacitats', organitzada pel cercle i realitzada el 21 d'abril en el Centre Cívic Cotxeres de Sants. Aquesta jornada ens va permetre generar un espai de debat col·lectiu que ha permès que algunes de les organitzacions que van participar siguin aquí entrevistades². En aquesta jornada vam comptar, en primer lloc, amb la presència de **Florència Brizuela**, investigadora i activista feminista, qui ens va convidar a preguntar-nos per **les estructures que sostenen els sistemes de**

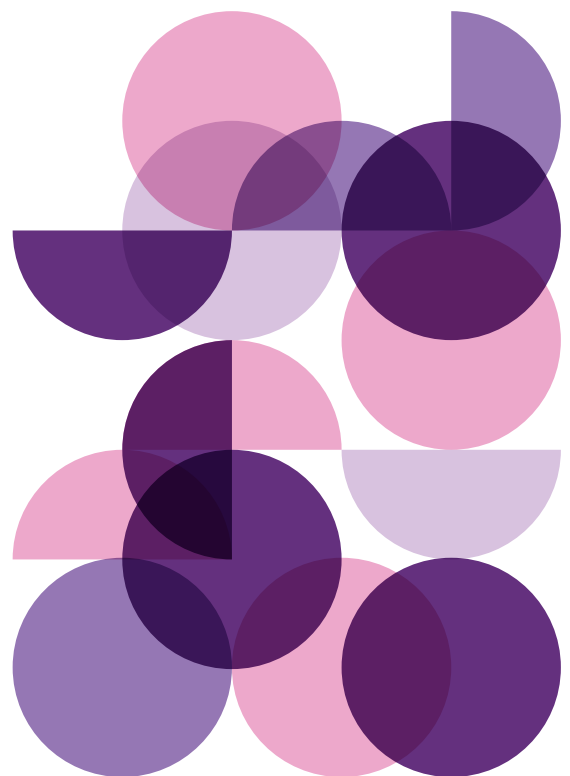
desigualtats, puntualitzant que tenir consciència dels privilegis no és suficient si no es reflexiona sobre com intervenir sobre aquests privilegis de manera concreta. Tot seguit, va ser el torn de **Fundació Enllaç i Acció Perifèrica**, totes dues organitzacions entrevistades en aquest mapeig, amb qui vam reflexionar sobre la discriminació per edat, classe i orientació sexual, per a després passar a un espai més dinàmic i corporal dinamitzat per diferents membres dels col·lectius **Brots, Les n(H)eures, Dones Diverses, Contrast d'Emocions, Albatros, Identitats i La Revolta Escènica del Liti**, totes participants de diferents grups de teatre que treballen amb la tècnica del teatre de les i els oprimits per a poder abordar situacions de desigualtat en primera persona. Algunes d'elles també són entrevistades en aquest document.

Finalment, en aquesta jornada recalquem que la cosa col·lectiva, la cosa comunitària, ha d'estar a la base de la reflexió i de la pràctica interseccional. **L'experiència individual s'ha de tenir en compte, però la resposta ha de ser articulada i col·lectiva.** Reflexionar sobre la interseccionalitat també ens permet treballar en xarxa i, justament des de les nostres entitats, promovem aquesta mirada que permeti intercanviar i crear estratègies conjuntes i de major impacte, també considerant el nostre lloc com a part del conjunt de l'Ateneu Cooperatiu de Coòpolis.

Viure fora de les estructures hegemòniques i normatives de gènere, raça, classe o diversitat ja genera violència per si mateix, per la qual cosa esperem, amb aquest document, aportar a la seva visibilització i manifestar expressament el nostre suport a aquests treballs que permeten denunciar i sanar col·lectivament les violències d'aquest sistema.

¹ El Cercle d'Economies Feministes de Coòpolis neix amb l'objectiu de donar a conèixer instruments, metodologies i models que ajudin les entitats a desplegar una cultura organitzativa més feminista i sostenible. Les seves principals accions són dirigides a la reflexió i formació sobre la construcció de lideratges que promoguin la cultura de la coresponsabilitat amb les cures i la revisió d'estructures des d'una visió feminista i transformadora. Són part del cercle les cooperatives Equilàtera, Almena Cooperativa Feminista, Cos Salut i La Ciutat Invisible. A Coòpolis, també hi ha altres tres cercles que treballen diferents temes: Cercle de Migracions; Cercle de Transició Agroecològica i Consum i Cercle de Transició Ecosocial.

² En el següent enllaç podràs trobar el vídeo resum de la jornada 'Desentramant desigualtats': <https://www.youtube.com/watch?v=9eikon12tdm>

Abans de començar:

breus reflexions sobre la interseccionalitat:

La 'interseccionalitat' es defineix amb aquest terme per primera vegada l'any **1989**, proposat per **Kimberlé Crenshaw**, advocada i acadèmica nord-americana afrodescendent³. Crenshaw **utilitza aquest concepte per a explicar la situació de discriminació específica que vivien les dones negres**, parlant de la intersecció dels eixos de gènere i raça. No obstant això, la interseccionalitat, més enllà del concepte teòric, existia i era problematitzada per feministes negres i xicanes des de molts anys abans, les quals ja parlaven de la idea d'una multiplicitat d'opressions⁴. És molt important recordar constantment l'origen del concepte i reconèixer les aportacions dels feminismes negres, si no, correm el risc de caure –novament– en un esborrat epistèmic dels sabers i les lluites de tantes companyes no occidentals que han estat excloses i invisibilitzades en els relats feministes.

En aquesta línia, no podem deixar de dir que la proposta interseccional és una proposta profunda i radicalment antiracista, que, si bé avui dia ens serveix per a analitzar múltiples opressions i eixos de desigualtat, des dels seus orígens va plantejar les violències i discriminacions que vivien les dones negres i afrodescendent posant en relleu les opressions exercides pel patriarcat i el racisme.

Si bé en el seu moment va ser un concepte transformador i molt útil per a interpel·lar a la societat en general, avui dia no està exempt de reflexions i qüestionaments. Des dels feminismes decolonials, encara que reconeixen les seves aportacions⁵, moltes autores plantegen que les opressions no són interseccionals, sinó que són consubstancials. Això vol dir que els sistemes d'opressió no estan separats, sinó que estan fusionats, conflueixen, coexisteixen, des d'abans d'interseccionar-se en les persones. Això és molt important perquè **la forma en què s'entén l'opressió determina com s'actuarà políticament enfront d'ella.**

Finalment, una altra crítica i reflexió sobre la interseccionalitat que ens sembla interessant destacar és que no sols ha de servir per a donar compte de les desigualtats, sinó també per a preguntar-se per què vivim aquestes desigualtats. Així es pot posar el focus en els mecanismes i processos que reproduïen racisme, desigualtat i que garanteixen la continuïtat d'un sistema capitalista, patriarcal, colonialista, capacitista, adultocentrista, etc. **La perspectiva interseccional sense aquesta anàlisi estructural no arriba a ser realment transformadora.**

³ Recomanem la xerrada TED de Kimberlé Crenshaw sobre interseccionalitat, disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=akoe5-usq2o>

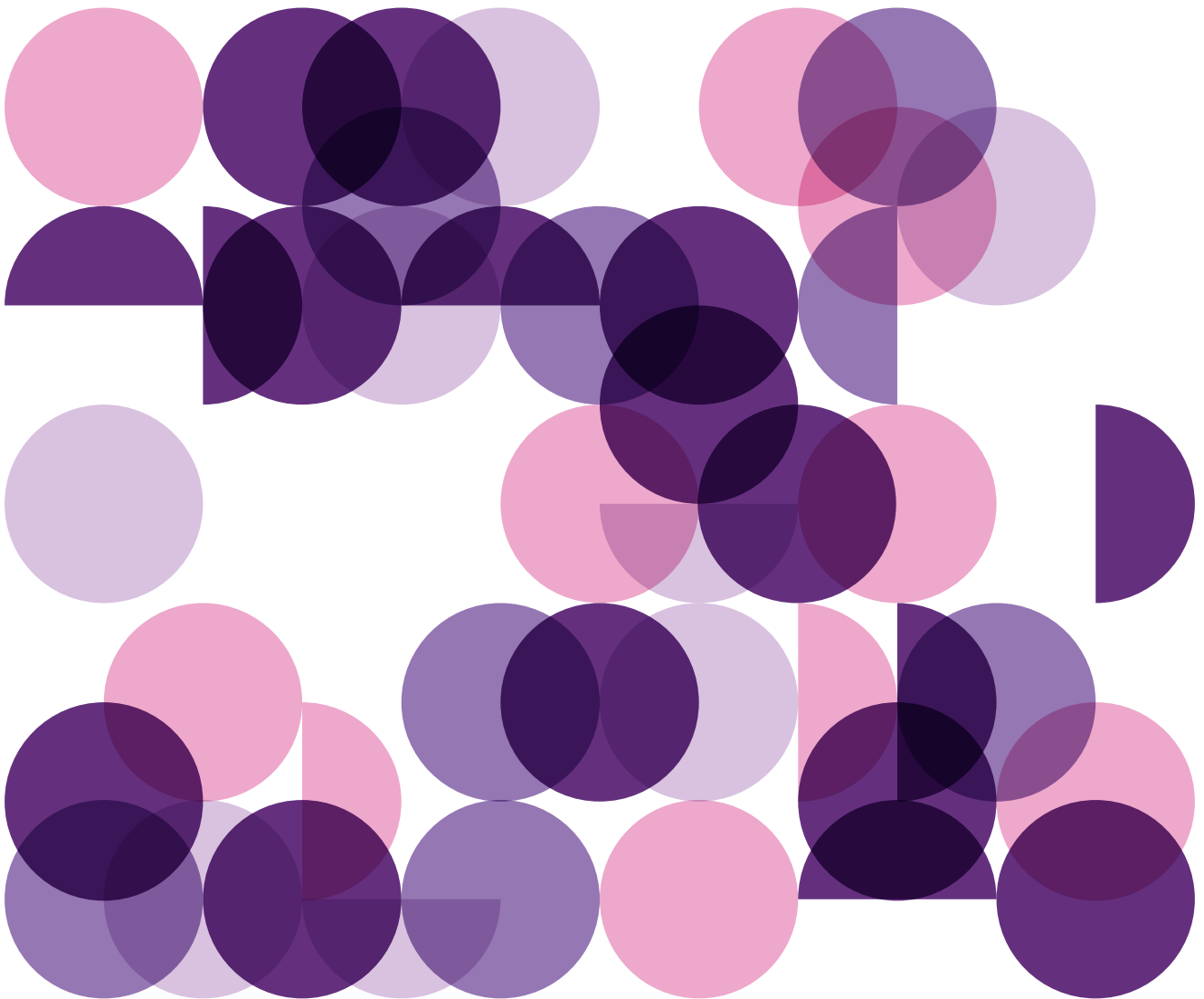
⁴ Recomanem aprofundir en el discurs de Sojourner Truth: 'Potser no sóc una dona?'. Truth va ser una dona nascuda en l'esclavitud als Estats Units, va obtenir la seva llibertat en 1827 i el seu discurs va ser pronunciat de manera espontània en la Convenció de Dones d'Ohio, el 29 de maig de 1851, considerat com una de les fites fundacionals dels feminismes negres.

⁵ Recomanem el treball de les feministes descoloniales María Lugones, Ochy Curiel i Yuderkys Espinoza, entre moltes altres.

1.

Els nostres barris i la nostra genealogia: una realitat que hem de defensar

Acció Perifèrica

Els nostres barris i la nostra genealogia: una realitat que hem de defensar

Acció Perifèrica

Web: <https://accioperiferica.es/>

Acció Perifèrica és una llibreria transfeminista i LGBTI que va néixer fa un any a partir de la necessitat d'apropar llibres especialitzats en aquesta temàtica al barri de Nou Barris. Amb el pas dels mesos, aquest espai s'ha transformat, més que en una llibreria, en un lloc segur per a les diversitats sexe-genèriques de la zona, donant la possibilitat a joves i adolescents de veure referents positius LGBTI a través de la literatura i, també, a través de la visibilitat de les mateixes veïnes i veïns. De tot això, conversem amb **José Antonio Martínez**, fundador de la llibreria.

Acció Perifèrica està a punt de complir un any de vida. Quins creus que són els aspectes més transformadors de la llibreria?

Crec que el més transformador d'Acció Perifèrica és que som les pròpies veïnes les que estem tirant cap endavant. Perquè és la primera llibreria LGBTI del barri, molt especialitzada, molt concreta, també és una mica peticona, i s'ha construït amb el suport de moltes veïnes i de les xarxes. També crec que un altre aspecte transformador és que l'espai és molt polititzat, partim de la base que les vides són polítiques. I tenim molt clar d'on venim, saps? Jo crec que això també la gent ho reconeix, s'adonen que no crees una llibreria des d'un discurs de superioritat: "Mira, em faig el guay, ens fem les maques, les divertides, les transgressores". No. Jo sóc veí de tota la vida, vull aportar el meu granet de sorra i cadascuna vol aportar el seu granet de

sorra al barri i, així, anem transformant les realitats, perquè existim, resistim i volem estar. També crec que és molt transformador que aquest lloc s'està transformant en un espai segur, enguany se'ns van acostar a fer denúncies LGBTIfòbiques perquè féssim pont amb l'Observatori Contra l'Homofòbia o la OND (Oficina per la No Discriminació). Hem obert una porteta, que també per a mi és una gran porta, sobretot perquè es plantegen coses que són per al barri i des del barri.

A més, des d'Acció Perifèrica realitzem tallers partint d'entendre les necessitats del barri, perquè vius aquí, perquè et passeges per aquí, perquè observes el que t'envolta i això fa que construir els tallers i els continguts sigui molt més fàcil, ja que, si vols treballar masculinitat, per exemple, pots entendre com es construeix la masculinitat aquí en el barri, i des d'aquí vas baixant la teoria al carrer.

Pel que relates, Acció Perifèrica treballa molt el tema del barri, la classe i la dissidència LGBTI. Com abordeu la interseccionalitat i què enteneu d'aquest concepte des d'Acció Perifèrica?

La interseccionalitat jo l'entenc des del punt de vista que a totes les persones ens travessen diferents eixos d'opressions sense oblidar que, al mateix temps, podem tenir privilegis. Per exemple, una persona blanca, privilegiada a escala racial, pot ser "un marica amb ploma". Però el que més m'interessa de la interseccionalitat és com la problematitzem i com ens polititzem. Actualment, molts col·lectius fan una categorització de qui està més oprimida i qui ho està menys. Això no és fer un bon exercici interseccional, sobretot i especialment des dels col·lectius blancs.

Una de les coses que jo també reivindico respecte a la interseccionalitat és que es tracta d'una teoria afroamericana, afrodescendent, del sud. Ens serveix per a analitzar algunes realitats que vivim aquí i això és una reivindicació que s'ha de reconèixer, que ve de persones que han lluitat, que durant molts anys no han tingut veu. Sí que és cert que moltes vegades ens centrem només en la part de gènere o en la part racial, però cal no oblidar-se de la qüestió de classe social, així com de religió, de cultures, etc. Un dels exercicis que a mi m'agrada fer és aquí, en la nostra realitat de Barcelona, agafar el barri dins de la interseccionalitat, és a dir, el codi postal delimita molt unes oportunitats o altres. No pot ser que una persona que viu en Torre Baró tingui menys oportunitats que algú que viu a Pedralbes, fins i tot en l'àmbit de salut, és a dir, de qüestions tan rellevants com l'esperança de vida. I, què és el que ocorre quan es fan polítiques públiques? No es fa des d'aquesta mirada, d'agafar al barri i entendre les seves dinàmiques, recollint totes les interseccions, perquè fer aquest exercici és molt bèstia i implica molt temps, moltes converses, molts debats també i estar preparada per a escoltar. Moltes vegades, per a tenir una mirada interseccional, cal prendre distància i aprendre de diferents punts de vista.

Un dels exercicis que a mi m'agrada fer és aquí, en la nostra realitat de Barcelona, agafar el barri dins de la interseccionalitat, és a dir, el codi postal delimita molt unes oportunitats o altres. No pot ser que una persona que viu en Torre Baró tingui menys oportunitats que algú que viu a Pedralbes.

I de quina manera es concreta aquesta interseccionalitat en Acció Perifèrica?

Amb pràctiques molt concretes. Per exemple, a la llibreria, tota la part de teoria interseccional afrodescendent, feminisme descolonial o feminisme islàmic té un protagonisme en el "punt calent", que és una prestatgeria molt visual que està en l'entrada, on tenim els llibres presentats de manera molt més cridanera. També és cert que, per exemple, els llibres d'interseccionalitat d'autores europees no estan en aquesta prestatgeria, perquè entenem que són persones que han nascut aquí, que tenen uns privilegis i que et plantegen una teoria interseccional per a aplicar-la des d'aquí, però per justícia social no poden estar en les prestatgeries visibles. Per tant, aquests llibres els tenim, però en la part de teoria feminista.

D'altra banda, li hem donat visibilitat a tota la part de genealogia trans, reconeixent i visibilitzant a persones no binàries. També en la part de teoria feminista fem un exercici de genealogia i de recuperar sabers de persones que són desconegudes, llavors les visibilitzem i així donem l'oportunitat perquè Nou Barris i la gent que s'acosti a Acció Perifèrica puguin conèixer-les. Des d'una mirada interseccional, ens interessa molt reconèixer la nostra pròpia història: tenim un espai de teoria queer, però també proposem una visió crítica. Creiem que el terme queer és una civilització del capitalisme, el capitalisme s'ho ha apropiat. Si mirem la nostra pròpia història, la nostra pròpia genealogia, aquí estan les travestis, les mariques, els sarases... Com ho traduïm a les nostres teories? Nosaltres no usem el terme queer perquè entenem que les nostres identitats no són anglòfones, sinó que tenen un context i una realitat en un territori, això també és una pràctica interseccional, de reconèixer el lloc que tenim, reconèixer i defensar el nostre context.

Crec que la identitat de cada persona es construeix en el context on està vivint, no en un context global ni universal. Això és un problema de les teories en general, que tot ho universalitzen, però les vides són concretes i, a vegades, no cal reflexionar tant des de la teoria, sinó des de la pràctica diària.

Creiem que el terme queer és una civilització del capitalisme, el capitalisme s'ho ha apropiat. Si mirem la nostra pròpia història, la nostra pròpia genealogia, aquí estan les travestis, les mariques, els sarases... Com ho traduïm a les nostres teories?

Des d'una perspectiva interseccional com treballem en xarxa, amb quines organitzacions i quina és la importància d'aquests vincles?

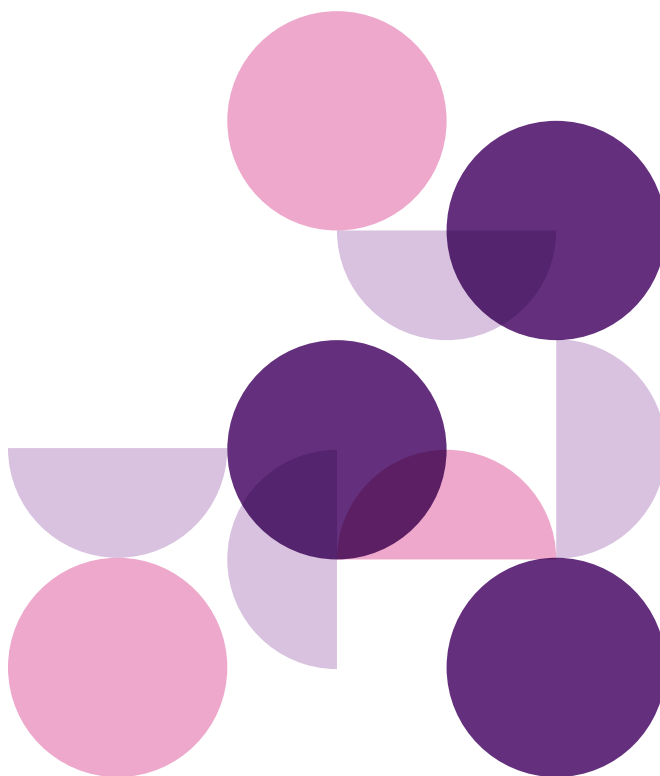
Estem en xarxa amb moltes associacions, de veïnes, d'entitats de Nou Barris, també en la Taula LGBTI de Nou Barris. Amb Nou Barris Feminista també col·laborem molt. Sobre la importància d'això, jo crec que, en ajuntar les idees, es multipliquen. Llavors, si volem transformar les realitats, quan són realitats complexes, evidentment una sola persona, per molts estudis que tingui, no ho podrà fer. Llavors, des d'una perspectiva interseccional, és necessari ajuntar-nos, cadascuna amb els seus coneixements i experiències diverses, unir aquests engranatges i buscar objectius comuns que, a vegades, són objectius petits. Per exemple, si volem fer una guia de recursos, amb un treball en xarxa ens pot quedar una guia molt més diversa i amb moltes perspectives. El que és complex d'això és que els processos són més llargs, aplicar la interseccionalitat té aquestes complexitats. Quan hi ha un sistema cishetero patriarcal, capitalista, colonial i capacitista que ens afecta a tu i a mi, unirem forces, mirarem on podem encaixar, perquè a més coneixement, més informació, més fàcil és.

Clar. I des de la mateixa interseccionalitat aquí també entra el tema de la classe, el temps i els recursos que pots posar a disposició per a aquest treball en xarxa, o per a l'activisme en general...

Exacte, aquí hi ha un altre problema. Com ho sostens i com et cuides a tu mateixa. Com dius, aquí entra de nou el tema de la classe, tenint en compte que Nou Barris és un barri on molta gent cuida als seus familiars, i les persones que cuiden solen ser dones. També és un barri amb un alt índex de persona migrades i novingudes que es troben que les seves vides estan precaritzades. Tindran aquestes persones, espais, temps, per a poder participar? Clar, si parlem de ser antiracistes, interseccionals o transfeministes, hem de parlar des dels punts de vistes de les persones que viuen directament aquestes opressions, i, moltes vegades, no ens estem escoltant, i tampoc ens estem acostant ni generant espais comuns.

Per a acabar, si a Acció Perifèrica haguessis de triar tres reivindicacions clau, una enfocada a l'administració/institucions, una altra enfocada a la societat civil i una altra enfocada a les altres organitzacions amb les quals treballes en xarxa, què li demanaries a cadascuna d'aquestes?

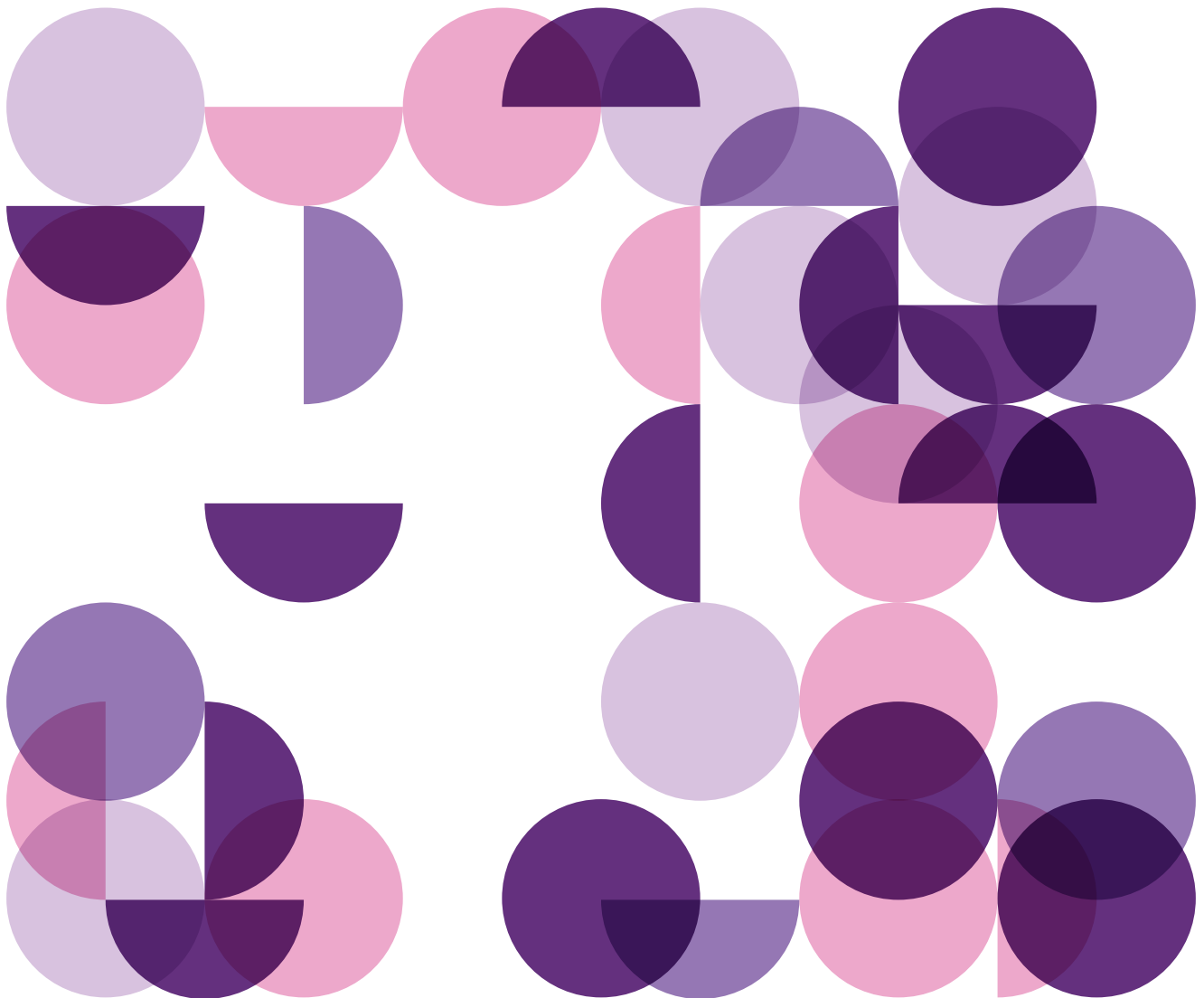
En primer lloc, a l'administració, la regularització de totes les persones que estan en procés d'obtenir els papers, agilitzar-ho al màxim. No pot ser que les persones migrades hagin de passar mesos o anys en situació irregular i, a més, fer un absurd examen de nacionalitat que, per cert, remarco que una persona nascuda aquí no l'aprovaria. Una altra reivindicació a l'administració és que totes les polítiques feministes, com la llei de violència de gènere, la llei de matrimoni igualitari, la llei trans o LGBTI, haurien de ser per Constitució. És a dir, que cap govern la pugui derogar en cap lloc. A la societat civil, més reflexió: moltes vegades nosaltres ens obsessionem tant amb alguns temes i ens quedem amb una sola visió, quan és millor plantejar les coses des de diferents llocs. I a les altres organitzacions: més treball en xarxa. Si sabem que existeix aquesta associació, veurem els recursos que necessiten, què estan treballant i com complementar resultats i objectius.

2.

Transformant imaginari: l'art com a resposta antiracista

Periferia Cimarronas

Transformant imaginaris: l'art com a resposta antiracista

Periferia Cimarronas

Web: <https://periferiacimarronas.es/>

Periferia Cimarronas és una cooperativa, un espai afrocentrat i afrofeminista, que es divideix en una sala de teatre i una botiga. Situada en el barri de Sants, les parets de la Perifèria acullen diferents projectes culturals que secunden i visibilitzen a les persones racialitzades, migrades i dissidents de gènere. El camí per a arribar fins aquí no ha estat fàcil i, actualment, la cooperativa continua fent front a múltiples desafiaments per a garantir la seva sostenibilitat. D'això parlem amb **Karel Mena**, una de les impulsores d'aquest espai.

Sou una cooperativa que, entre altres, té com a objectiu visibilitzar col·lectius afrodescendents vinculats a les arts i a l'esfera cultural local i internacional. Quins consideres que són els aspectes més transformadors de Periferia Cimarronas?

Hi ha molts aspectes transformadors, però, un d'ells, és l'impacte social que pot tenir a llarg termini la inclusió de les persones racialitzades en la cultura. No només socialment, sinó també en poder mesurar quantes companyies de persones racialitzades i migrades han passat per la Periferia en un any, quantes tècniques i tècnics, quantes productores, és a dir, tenir dades. I aquestes dades et parlen de quanta gent està treballant dins del sector. També ens interessa que vinguin programadors a veure les obres i que després les programin en altres espais i que, finalment, la programació cultural de la ciutat es vegi transformada. Però, sense dubte, en el dia a dia, crec que el més transformador és l'acció antiracista. Venir a aquesta sala i veure a una persona racialitzada en l'escenari ja és una acció antiracista per si mateixa i, això, ajuda a canviar els imaginaris socials que existeixen sobre les comunitats, perquè sempre veiem el col·lectiu afro precaritzat, victimitzat, vulnerable... i aquí no. Aquí veus a la gent empoderada, amb els seus discursos clars i amb un alt nivell de professionalitat, llavors això fa que canviï la imatge social dels col·lectius. La Periferia cobreix una necessitat i això és un aspecte transformador, la necessitat de la inclusió de referents afrodescendents en la comunitat artística, en la cultura i en el quefer d'aquesta ciutat.

També és molt transformador laboralment, perquè és un lloc on a partir de la cooperativa de treball associat, volem crear més treball. Aquí sí que hem d'esmentar que ens impacta la Llei d'Estrangeria⁶ que no ens permet contractar a determinats artistes per no estar en situació regular o per tenir permisos de residència diversos. Hem de fer molts esforços perquè determinats artistes puguin ser presents perquè creiem que sí que tenen dret a tenir un espai on mostrar el seu treball, participar en la vida cultural de la ciutat i poder rebre una remuneració.

⁶ La Llei orgànica 4/2000 d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social, coneguda com a Llei d'Estrangeria, és una norma que estableix i delimita els drets i deures de les persones estrangeres en l'Estat espanyol, així com el seu règim jurídic a través de la situació administrativa. Quan una persona es troba en "situació administrativa irregular", no pot accedir a un contracte de treball i, per consegüent, se li nega l'accés a diferents serveis i drets bàsics.

Teniu una proposta molt específica, que és la cultura afrodescendent, migrada, racialitzada i dissident de gènere. Com abordeu la interseccionalitat i què enteneu d'aquest concepte a Perifèria Cimarronas?

Bé, la veritat és que el discurs interseccional no és un discurs que desenvolupem en amplitud, però sí és present, evidentment, perquè les comunitats amb les quals treballem estan travessades per la interseccionalitat. A vegades, s'expressa quant a discurs, a vegades no, però sí que hi és. És clar que les persones creuades per la interseccionalitat tenen menys accés, no sols a la cultura, sinó a les oportunitats de treball. En aquest sentit, Perifèria ofereix aquestes dues coses, ja que és una cooperativa de treball associat que intenta que tot el treball extern que es genera sigui cobert per les mateixes comunitats. En aquest sentit, sí que hi ha oferta de treball per a la comunitat, sempre prioritzem que sigui una persona negra o afrodescendent, o migrada o racialitzada, qui prengui els nostres treballs. Això ha donat oportunitat a unes persones que històricament no les han tingut. El mateix en la cultura, hi ha comunitats que volen venir, però no tenen accés econòmic. Evidentment que això és un projecte que necessita la part econòmica, però també és conscient de quin és el seu paper social. Ningú es quedarà fora perquè no pugui pagar una entrada.

Jo crec que ens enfrontem a la interseccionalitat intentant prioritzar perfils similars al nostre. També és un tema complex perquè moltes vegades el que nosaltres entenem per una visió interseccional o per una pràctica antiracista efectiva, crítica i reflexiva, és molt diferent de la visió dels projectes de polítiques culturals que impulsen les subvencions públiques. I això ens fa reflexionar sobre com les estructures encara no són diverses i continuen sent estructures de privilegi per a la població blanca, la qual cosa influeix en les bases i en la concepció que es té de les pràctiques antiracistes i interseccionals. No és el mateix mirar l'antiracisme des d'algú racialitzat que des d'algú a qui no l'afecta directament.

En el dia a dia, crec que el més transformador és l'acció antiracista. Venir a aquesta sala i veure a una persona racialitzada en l'escenari ja és una acció antiracista per si mateixa i, això, ajuda a canviar els imaginaris socials que existeixen sobre les comunitats, perquè sempre veiem el col·lectiu afro precaritzat, victimitzat, vulnerable... i aquí no.

I en quines pràctiques concretes es materialitza aquest antiracisme? O la perspectiva interseccional, encara que no utilitzeu aquest concepte pròpiament?

Alguna pràctica que jo considero antiracista és, per exemple, el fet que a la botiga no suggerim preus. Cada companya o company diu: "El meu producte costa això" i aquí no hi ha discussió possible. No hi ha regateig, si tu vols vendre-ho a aquest preu, doncs es ven a aquest preu, tu saps el que t'ha costat. Et trobes que hi ha productes similars que tenen preus molt diferents, però clar, les condicions de producció de cada persona canvien. Llavors no pots posar-los tots igual perquè això és injust i no estaràs tenint en compte les condicions específiques de cada persona. Una altra pràctica concreta és que en els tallers que oferim, les persones que els fan, han de ser persones involucrades personalment, vivencialment. Aquí ens han arribat moltes propostes de tallers de danses africanes realitzats per persones blanques. Llavors els hi diem: "No, perdona, ha de ser una persona racialitzada, una persona que conegui de primera mà el tema". Igual, això no exclou que pugui haver-hi projectes mixtos. Hi ha qui es pensa que aquest espai no és per a persones blanques, però no és així, pot haver-hi projectes mixtos, el que no pot haver-hi és tot un projecte motoritzat per una persona blanca, perquè les persones blanques ja tenen molts espais. Per això, que ocupin aquí un espai, no té sentit.

I també pretenem ser molt acurades. Sabem que tenim diferents maneres d'analitzar i reflexionar sobre l'opressió, a vegades hi ha discursos més light, discursos més "canyeros" o discursos més feridors... Hi ha discursos diversos dins del nostre col·lectiu i això es reflecteix en les propostes que ens arriben. Intentem sempre parlar amb la creadora o el creador i, quan detectem que pot haver-hi polèmica per un punt de vista en un espectacle, fem un col·loqui després de la funció, també perquè aquesta persona creadora tingui l'oportunitat d'escoltar com està impactant el seu treball, com s'està rebent.

I les perspectives feministes com entren en aquestes reflexions lligades a la interseccionalitat i l'antiracisme a Periferia Cimarronas?

El feminisme que es practica o es promou a Periferia Cimarronas és un feminisme concret: és l'afrofeminisme directament, i, més enllà, el transfeminisme. Això ja et posa en un altre lloc respecte dels feminismes en general, perquè són dos corrents realment molt crítiques amb la resta dels feminismes en creuar-se les interseccionalitats. No és el mateix una dona blanca que una dona negra, no li impacten les mateixes coses, no li travessen les mateixes coses, llavors des d'aquestes perspectives cal dir tot el temps a les feministes: "Col·legues, això que t'afecta a tu, a mi m'afecta d'una manera molt diferent".

Hi ha qui es pensa que aquest espai no és per a persones blanques, però no és així, pot haver-hi projectes mixtos, el que no pot haver-hi és tot un projecte motoritzat per una persona blanca, perquè les persones blanques ja tenen molts espais. Per això, que ocupin aquí un espai, no té sentit.

Clar, cal tenir en compte aquests eixos diversos que ens travessen i ens permeten situar-nos. I en Periferia, treballem en xarxa? Com connecteu amb altres col·lectius amb perfils o necessitats similars?

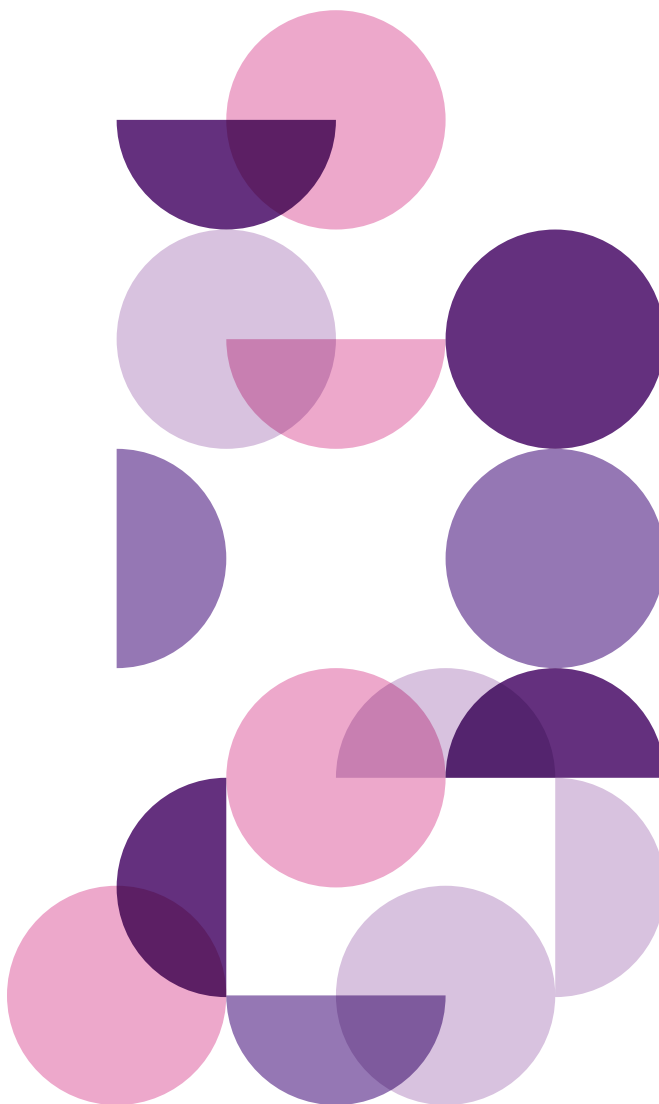
Tenim treball en xarxa a tot nivell, perquè col·laborem en suport logístic, en suport tècnic. Per exemple, ens diu algun company que no sap com enfrontar una subvenció i nosaltres li donem un cop de mà. O, a vegades, ens hem trobat amb algun forat econòmic que hem tingut necessitat de cobrir i algunes associacions amigues ens han ajudat econòmicament, per exemple. I després ens recolzem molt en la comunicació, perquè tot el que fem, circula per la xarxa. Jo crec que és molt pròxim, una col·laboració no gaire institucionalitzada, és més de tu a tu, de persona a persona. Però, clar, aquestes persones estan dins de les entitats, llavors aquí repercuteix la col·laboració entre organitzacions.

I, per a acabar, si Periferia Cimarronas hagués de triar tres reivindicacions clau, una enfocada a l'administració pública, una altra enfocada a la societat civil i una altra enfocada a les altres organitzacions del sector amb les quals treballem en xarxa, què li demanaries a cadascuna d'aquestes?

Mira, nosaltres vam estar fa uns mesos en una trobada amb moltes col·lectives racialitzades i migrades i el que va sorgir aquí és que necessitem una relació amb l'administració menys burocratitzada. La gent pensa que és una qüestió de diners, de tenir més diners, però no és només això, perquè moltes vegades tenir més diners també és un problema, et fa molt dependent, no manté el projecte a flotació ni el fa sostenible. Però el que sí que ens obstaculitza molt és la burocratització. Llavors això és una petició, tenir una relació més pròxima, menys burocràtica o, que aquesta burocràcia que ja existeix, tingui en compte els temps reals dels processos, perquè clar, demanes una subvenció al febrer, te la concedeixen a la fi de juliol i te la paguen a l'octubre, deu mesos després del projecte. Això, operativament, no funciona.

A la societat civil, li demanaríem més diàleg entre els diferents sectors, més diàlegs transversals. I que mirem la cultura no només des de l'impacte que té dins del seu propi àmbit, sinó més enllà, perquè la cultura impacta en tot. Li demanaríem més reflexions en aquest sentit, plantejar-se com crear corretges de transmissió de coneixements en diferents àmbits.

Per una qüestió del mateix funcionament, el cooperativisme té encara molta precarietat, perquè no s'aconsegueix la dignitat salarial que es voldria. Però, potser, si ens reunim totes les que estem treballant en un mateix sentit, jo crec que tindríem més força. Demanaria que s'impulsessin projectes d'intercooperació, perquè això ens fa més forts i ens fa més eficaços en la construcció d'objectius comuns.

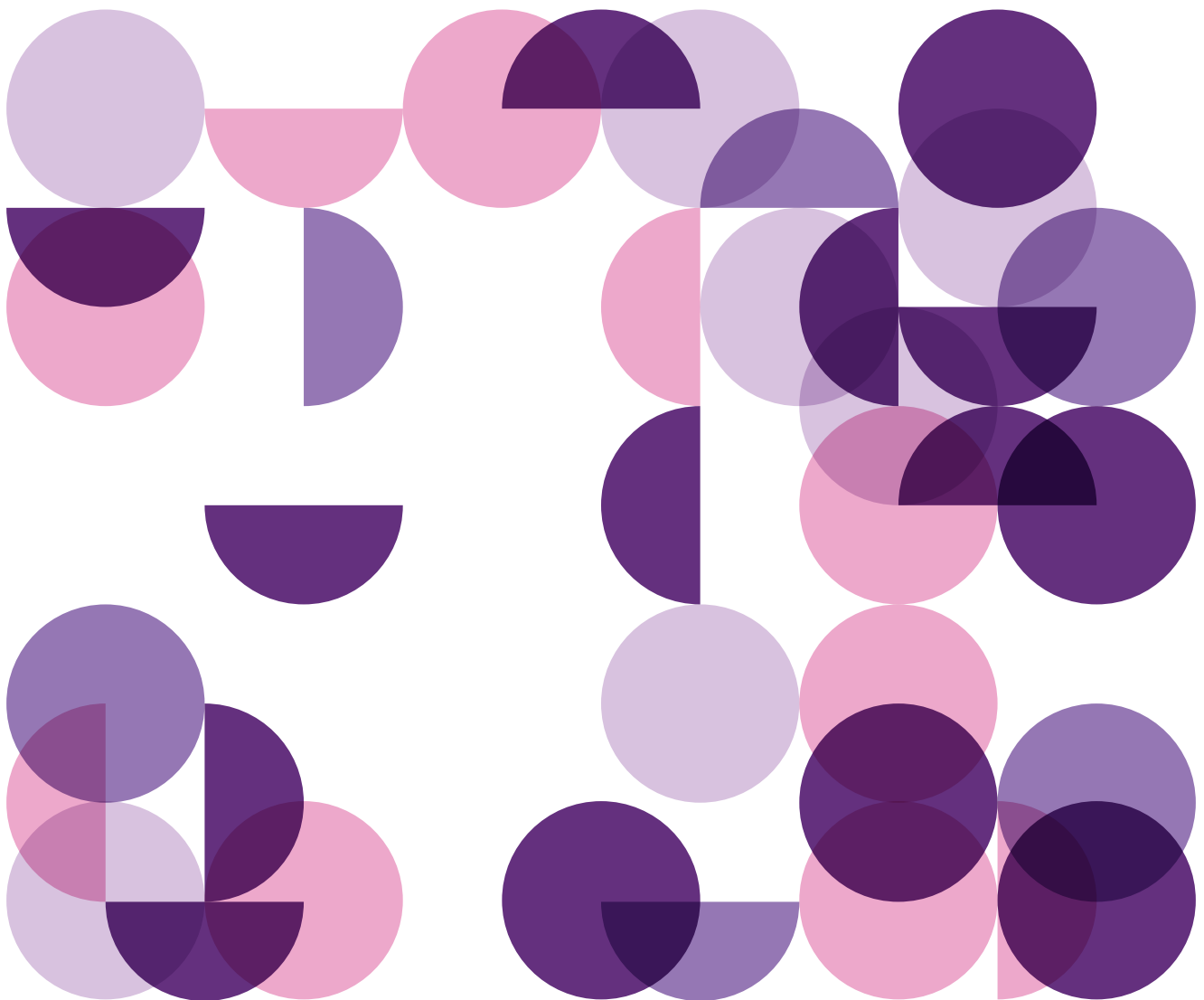

3.

Deixar de veure la diversitat com un problema: obrir-nos cap a allò que no coneixem

Sindicat de Mares en la diversitat funcional

Deixar de veure la diversitat com un problema: obrir-nos cap a allò que no coneixem

Sindicat de Mares en la diversitat funcional

Web: <https://sites.google.com/view/sinmadif>

El Sindicat de Mares en la diversitat funcional és un grup nascut en el 2021, que reuneix a prop de 100 dones amb filles i fills amb discapacitat al voltant de Catalunya. A través d'aquesta recent organització denuncien les males pràctiques i la falta de drets per a les seves filles i fills, però també reivindiquen millores per al col·lectiu de cuidadores no professionals que dia a dia s'enfronten a múltiples obstacles en la criança, en la maternitat i en la seva vida personal. Conversem amb una de les seves integrants, **María José Tavira Sánchez**.

Per a començar, què és el Sindicat de Mares i quins són els seus aspectes més transformadors?

El sindicat és un grup que va néixer fa dos anys, que reuneix mares molt diverses, però que tenim en comú el fet de tenir filles i fills amb discapacitat i, en gran majoria, dependents per a tota la vida. Llavors, som un grup que denunciem els drets que no es compleixen respecte a les nostres filles i fills, però també reivindiquem millores per al col·lectiu de cuidadores no professionals. La nostra principal reivindicació és aquesta: que els drets que s'estan incomplint siguin garantits en totes les etapes de la vida, començant per aconseguir un diagnòstic de manera pública i gratuïta, i després amb atenció precoç de qualitat. Actualment, la situació és molt preocupant, els terminis d'atenció precoç no s'estan complint en la sanitat pública i és un desastre. Per exemple, es pot passar un any en espera d'atenció precoç, però, si has hagut d'esperar dotze mesos, l'atenció ja no serà primerenca, serà a destemps. A més, normalment culpabilitzen a les mares de la discapacitat del fill o la filla, això és així. Ens enfrontem a atencions altament capacitistes i amb una mirada antifeminista total.

Respecte al punt transformador, crec que és molt important que nosaltres estiguem fent cohesió entre mares de tota Catalunya, estar en xarxa. Estem donant visibilitat a les nostres realitats i això és un canvi molt positiu, sempre estem aprenent i col·laborant amb moltes companyes. Fem xarxes entre nosaltres, ens assessorem, compartim experiències: com he fet aquest tràmit, com he presentat el formulari de reclamació, etc. I després també ens donem suport moral i emocional entre companyes.

I vosaltres, de quina manera us relacioneu amb el concepte d'interseccionalitat en el Sindicat? Què enteneu per interseccionalitat i com us enfrenteu a ella?

Des de la meua perspectiva, entenc que totes estem travessades pel capacitisme i el masclisme. Està tot interconnectat, no? Cal fer una mica d'exercici individual i ser conscients d'això. La majoria de les coses que succeeixen és per un mal sistema, un sistema patriarcal, on les cures i el treball que fem, que és un treball molt dur, no és reconegut. En el Sindicat som dones, on les cures i el patriarcat ens travessen, ens maten i desgasten moltíssim. I no estem reconegudes de cap manera i econòmicament som molt, molt vulnerables. Crec que, a través de la interseccionalitat, podem aprendre a adaptar-nos i relacionar-nos amb persones diverses. Per exemple, jo crec que totes i tots podem ser, en un moment donat, dependents i, clar, les discapacitats es veuen com a problemes, però la veritat és que ens podem beneficiar d'elles. Des d'una mirada interseccional, per a mi és important deixar clar que la discapacitat no és una qüestió del meu fill, no és de la meua parcel·la, sinó que és una qüestió social. No és una qüestió única o una qüestió d'aquestes mares. Perquè això repercuteix, una societat injusta repercuteix sobre tothom. També a les nenes i nens que són a l'escola ordinària, perquè no es beneficien de les nostres filles i fills, no aprenen de la seva realitat, no veuen altres formes de vida.

La discapacitat té un sobrecost en diners, això és així. Té un sobrecost molt alt. No sols per a neurodivergents en general, sinó també per a dones amb discapacitat, específicament. Per exemple, un tema aparentment senzill com demanar cita per a ginecologia és molt difícil perquè, segons el grau de discapacitat, es necessiten una sèrie d'adaptacions i, en la Seguretat Social, hi ha molt pocs llocs on tinguin aquesta accessibilitat en l'atenció. Per tant, moltes han de pagar un lloc privat, amb tot el que això comporta. Encara més complex és ser discapacitada i racialitzada, és molt diferent. Nosaltres, en el Sindicat, som gairebé totes dones blanques, però en alguns casos les filles i fills sí que ho són i tenen encara més discriminació. És a dir, ja tenim moltes mirades damunt acusatòries i, amb la racialització, encara més.

També m'agradaria puntualitzar en la interseccionalitat quant a l'edat. Quan les nostres filles i fills són petites, és molt difícil, però quan estan en l'etapa adulta és encara pitjor. Vull remarcar que no hi ha res per a aquesta fase de la vida i, sobretot, quan hi ha més discapacitat, hi ha més dependència i més càstig. Més sobrecost en tot, i a més les mares no ens podem cuidar i som l'únic suport que tenen les nostres filles i fills. Crec que la interseccionalitat ajuda també a canviar la mirada respecte a normalitzar una mica que les

Des d'una mirada interseccional, per a mi és important deixar clar que la discapacitat no és una qüestió del meu fill, no és de la meua parcel·la, sinó que és una qüestió social. No és una qüestió única o una qüestió d'aquestes mares. Perquè això repercuteix, una societat injusta repercuteix sobre tothom.

La discapacitat té un sobrecost en diners, això és així. Té un sobrecost molt alt. No sols per a neurodivergents en general, sinó també per a dones amb discapacitat, específicament. Per exemple, un tema aparentment senzill com demanar cita per a ginecologia és molt difícil perquè, segons el grau de discapacitat, es necessiten una sèrie d'adaptacions i, en la Seguretat Social, hi ha molt pocs llocs on tinguin aquesta accessibilitat en l'atenció. Per tant, moltes han de pagar un lloc privat, amb tot el que això comporta.

coses no han de ser d'una determinada manera, no totes som iguals, no totes ens comportem igual. Cal normalitzar també les diferències, que potser alguna persona en el col·legi necessita moure's més sovint, necessita aixecar-se cada cinc minuts o necessita unes pauses; i no passa res. Normalitzar això beneficia a tot el món. I una última cosa sobre aquest tema, em sembla molt important també adaptar el llenguatge. Hi ha moltes persones que no se senten interpel·lades a participar en espais d'adults. Clar, si tu no entens un cartell, perquè no està adaptat, o un escrit, hi ha molts llocs als quals no arribaràs. Les persones amb discapacitat intel·lectual tenen molt, moltíssim, que aportar. Però clar, si no se senten interpel·lades, doncs no arriben. Cal ser menys capacitistes. Cal repensar: d'aquests canvis ens beneficiem totes, les persones discapacitades i les que no. És una millora social.

I quines pràctiques concretes identifiqueu des d'una mirada interseccional dins del sindicat? Encara que potser no nomeneu el concepte com a tal, treballeu molt per a revertir desigualtats i falles del sistema.

Com a pràctica concreta el primer és la visibilitat. Si no donem a conèixer la nostra realitat és que no existim, i si no existim les administracions ja ens silencien totalment. I és que nosaltres som apartades, no sols les nostres filles o fills, sinó nosaltres mateixes. La discapacitat, al final, et va tancant com a dona també, perquè només passem a ser subjectes com a mares i, a vegades, moltes vegades, ni tan sols podem ser mares. Perquè som terapeutes, som secretàries, som gestores, som cuineres, som tot això, i no tenim temps per ser mares. A vegades jo em dic: "Òstia, què passa? Jo vull ser mare del meu fill, no vull ser la terapeuta, ni la infermera, que no tinc formació". I tot això ho fem de manera gratuïta i sense descans, perquè el sistema patriarcal, a part d'abocar-nos, de portar-nos a la pobresa, ens arraona totalment, ens silencia i ens maltracta. La interseccionalitat de ser mare d'una filla o fill amb discapacitat et mostra molt maltractament. En el Sindicat de Mares hi ha moltes mares monoparentals perquè molts "donants de semen", perquè no vull dir-los pares, les han abandonat quan han vist la discapacitat de la filla o del fill. Per a mi, personalment, és important mirar això des de la interseccionalitat de gènere, el capacitisme i el masclisme.

I com és la vostra relació amb altres organitzacions, treballeu en xarxa?

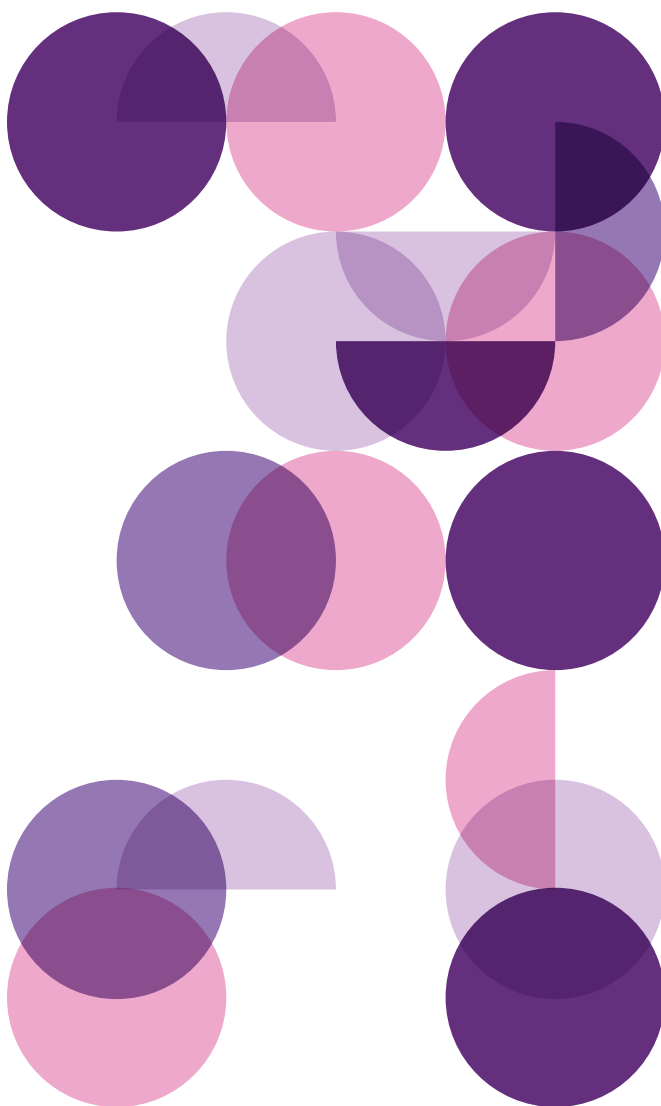
Sí, de fet, en el sindicat hi ha mares molt variades, hi ha dones que estan en el món de la política, hi ha mares neurodivergents, autistes, i elles també porten els nostres temes i reivindicacions a altres espais. Es creen situacions molt boniques. Dins de tot allò tan dolent que ens han ficat al damunt, es creen vincles, llaços molt bonics de suport. També tenim connexió amb l'Associació Aprenem, que principalment és de suport a familiars de persones autistes, i també estem en contacte amb la xarxa 'Dret a cura'.

Anem amb l'última pregunta. Quines són les vostres principals reivindicacions cap a l'administració pública, cap a la societat civil i cap a altres organitzacions similars a vosaltres?

Bé, són moltíssimes, però la principal a l'administració és generar la posada en marxa de la figura de l'assistent personal i millorar la informació en matèria de serveis, d'informació sanitària. És a dir, que, per exemple, per als fills i filles neurodivergents hi hagi un protocol sanitari unificat. La formació i sensibilització dels i les professionals, tant en serveis mèdics i també jurídics. També tenim demandes en temes de comunicació, perquè molts dels nostres fills i filles no es poden comunicar oralment i, segons el cas, tampoc de manera alternativa. A l'administració també li demanem els recursos necessaris per a una inclusió escolar i laboral, perquè, lògicament, si se'ls nega l'educació, s'entén que se'ls nega que tinguin treball remunerat quan siguin adults, condemnant-los a la pobresa: el 90% de les persones amb discapacitat estan en l'atur. I no només parlo de temes de discapacitat intel·lectual. Reclamem també suport psicològic i gratuït per a la cuidadora i les seves filles i fills. En definitiva, ampliar recursos per a fomentar la seva autonomia.

I, a la societat en general, un canvi de mirada real, que deixin de mirar a les nostres filles i fills com a font de problemes. És a dir, la discriminació i aquesta falta de mirada cap a la diversitat jo l'he viscut amb el meu fill de 6 anys. Quan el meu fill tenia 4 anys ja havia viscut moltíssimes situacions de violència i discriminació i, a més, en el meu dia a dia, en l'autobús, pel carrer, quan ha tingut crisi, la gent es queda mirant i no fa res.

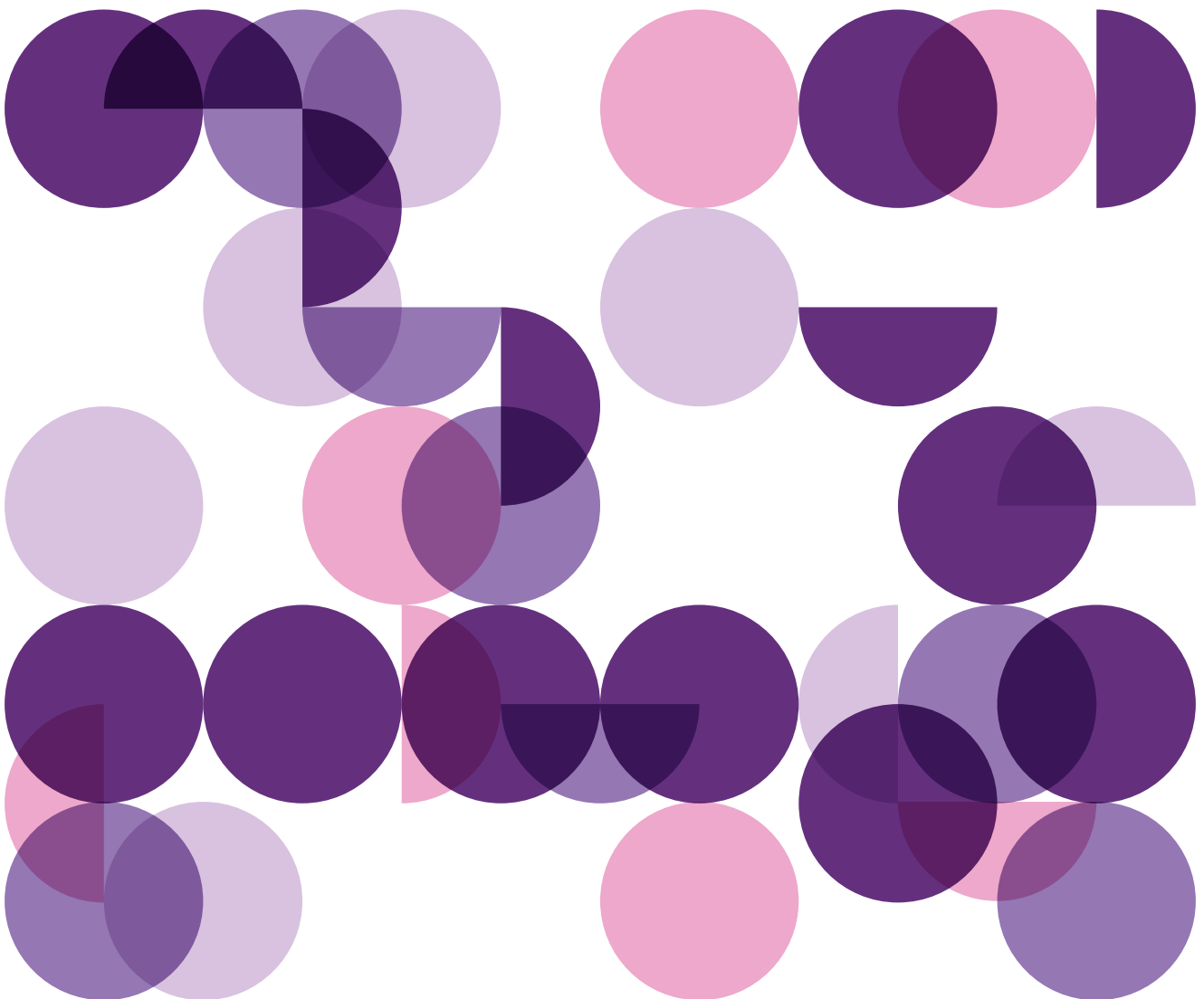
I a la resta d'organitzacions, que facin un esforç per ser realment inclusives. A nosaltres ens agradaria participar més d'altres organitzacions, aprendre més, però el nostre temps és limitat i, per exemple, hi ha molt pocs llocs on el canguratge realment sigui inclusiu. En algunes ocasions no podem assistir als llocs, primer per les hores en què són les activitats i, després, perquè el suport dels monitors i monitores es queda curt per a nosaltres. Hi ha molts entorns que han d'estar adaptats i no sempre ho estan. Per exemple, moltes de les nostres filles i fills no poden tolerar llocs sorollosos, encara que portin cascos. Els demanaríem l'adaptació d'aquests espais si realment volen ser inclusius, que pensin en les diversitats i en les discapacitats des d'una pràctica, no només des d'un discurs.

4.

La dignitat de la gent gran LGBTI per damunt de tot i de totes les pors

Fundació Enllaç

La dignitat de la gent gran LGBTI per damunt de tot i de totes les pors

Fundació Enllaç

Web: <http://fundacioenllac.cat/>

La 'Fundació Enllaç', creada l'any 2008, és un espai de defensa dels drets de les persones LGBTI, especialment de les persones d'edat avançada o dependents a Catalunya. La Fundació basa el seu quefer en diferents eixos com l'acollida, l'assessorament i acompanyament per a persones grans LGBTI. També la difusió d'eines i recursos per al benestar i l'autonomia personal. L'impuls a la visibilització de la realitat de les persones grans LGBTI, la representació en espais institucionals de participació i, finalment, la creació de xarxes, oferint activitats per a afavorir la relació entre persones grans LGBTI. Conversem sobre aquest tema amb una de les seves integrants, la **Paulina Blanco**.

Paulina, per començar... després de 15 anys de Fundació Enllaç, quins consideres que són els elements més transformadors d'aquesta organització?

Jo crec que, en primer lloc, posar de relleu que existim. Som aquí, hem viscut la vida que hem viscut, unes persones millor, d'altres pitjor, però existim i som aquí. D'altra banda, tenim unes necessitats específiques per la vida que hem transitat. Això vol dir necessitar acompanyament o necessitar d'habitatge, per dir-te alguna cosa. En el meu cas, jo tinc el meu habitatge, però hi haurà moltes persones que l'hauran de compartir o, en fi, tindran dificultats en aquest sentit. En tercer lloc, pensar que el final de la meua vida és més a prop, i, per tant, m'haig de preparar, però, per aquest final de la vida ningú no et prepara, ni ningú et prepara per ser gran. Et

trobes de cop el dia que ja no pots anar a treballar i dius: "a mi què m'ha passat? Estic jubilada o jubilat". Hi ha persones que s'ho agafen bé, hi ha persones que s'ho agafen pitjor, però si tenim una activitat, si tenim una missió què fer en aquest món, doncs això no serà impediment. Al contrari, tindrem més temps per relacionar-nos amb la gent, per portar a terme tots aquests objectius que no hem pogut aconseguir durant la vida laboral perquè no teníem temps o perquè anàvem sempre amb pressa. Disposar d'aquest temps per fer el que realment t'omple és molt important. I d'altra banda, acompanyar a les persones que tens al teu costat i reflexionar, juntament, sobre què és el que ha estat la nostra vida, com ens trobem ara, què podem fer pel nostre futur, etc. Jo crec que és rellevant reclamar espais de seguretat per acabar la nostra vida en pau.

Tot això que m'has dit ara, si ho posem en paraules més teòriques, podem parlar d'interseccionalitat, oi? Llavors, volia preguntar-te, què s'entén des de la Fundació Enllaç per interseccionalitat i de quina manera aquest concepte s'aplica en la vostra organització.

Jo crec que la interseccionalitat s'aplica des de la Fundació Enllaç en treballar per obrir la ment de les persones grans per tal que s'adonin de la seva situació abans que sigui massa tard. Poder prevenir tot allò que més tard necessitarem i que algú ha de fer per nosaltres. Hi ha molts casos en els quals les persones grans queden totalment desamparades. En mans de persones desconegudes que no saben quines són les nostres necessitats, de quina manera ens hem desenvolupat, quines són les nostres preferències.... Fins i tot, ens hem trobat amb persones grans que, quan ha anat alguna cuidadora o familiar a casa seva, han hagut d'amagar les fotografies que tenien per por de dir qui eren. Això és una altra manera d'entrar dins de l'armari i és una injustícia. Per tant, oferim aquests espais a la gent gran com una manera de promoure la conscienciació que ens fem grans, un dia necessitarem ajuda externa i hem de ser valents i conscients que la nostra dignitat està per damunt de tot i de totes les pors. I que nosaltres serem el que som fins al darrer dia de la nostra vida. Per tant, crec que una manera de concretar aquesta interseccionalitat és dir: a veure tu qui ets, com ets i en el futur, qui seràs? Hem d'animar a les persones grans a ser qui som, a dir la nostra, a expressar el nostre desig, tant en la manera de viure com amb qui volem viure i com volem viure. Per tant, jo crec que la interseccionalitat es dona en aquesta manera de fer-nos presents a la societat i que la societat vegi amb normalitat que existim.

També treballem l'interseccionalitat amb les administracions, fent col·laboracions. Per exemple, acabem d'elaborar una guia amb perspectiva LGBT per a tots els serveis de persones grans, siguin residències, siguin pisos compartits, siguin serveis socio-sanitaris, siguin biblioteques, siguin centres cívics... Que no es consideri que només existeixen persones grans hetero, sinó que també nosaltres existim. Les persones grans estem dins de molts eixos que ens travessen d'un costat a l'altre i s'han de tenir en compte perquè són eixos que estigmatitzen. No t'estic parlant des del món d'una persona jove, sana, guapa, intel·ligent. No. T'estic parlant des d'un món que ja no és aquest, sinó que tenim necessitats diferents, i jo crec que necessitem alçar la veu i dir: som aquí i tenim aquestes necessitats. Tenim necessitat que tingueu cura de nosaltres.

Quan arribes als 70 anys, la sanitat pública et treu fora de la llista de la prevenció de càncer de pit i de còlon. Per quina raó? És que ja no ens podem emmalaltir d'aquestes dues malalties? Què passa amb nosaltres? Per què aquest edatisme?

● ●

Disposar d'aquest temps per fer el que realment t'omple és molt important. I d'altra banda, acompanyar a les persones que tens al teu costat i reflexionar, juntament, sobre què és el que ha estat la nostra vida, com ens trobem ara, què podem fer pel nostre futur, etc. Jo crec que és rellevant reclamar espais de seguretat per acabar la nostra vida en pau.

● ●

Fins i tot, ens hem trobat amb persones grans que, quan ha anat alguna cuidadora o familiar a casa seva, han hagut d'amagar les fotografies que tenien per por de dir qui eren. Això és una altra manera d'entrar dins de l'armari i és una injustícia.

● ●

Parlem de l'administració pública a la qual li estem pagant amb els nostres impostos. Això és una discriminació flagrant. No hi ha diners? I tant que hi ha diners, hi ha diners per allò que interessa als poders polítics i econòmics. I ja no vull ni recordar allò que va passar als centres i residències de gent gran durant la Covid-19. Això ho tinc aquí present. I hem de parlar per tota aquesta gent que ha marxat, que ja no pot parlar. Per què se'ns ha de deixar en un raconet? Nosaltres tenim la nostra dignitat i l'hem de defensar.

Clar, és molt fort perquè des d'aquesta visió dels poders, hi ha persones que ja no són funcionals al sistema, que ja no són productives, i és com que no ets visible, no?

Exacte, exacte. En el moment que tu estàs jubilada, t'esborren de la llista. Però tu encara ets una persona amb la teva dignitat i segueixes tenint les teves necessitats. Que són les primàries, les de menjar, les de poder tenir una atenció mèdica... Però clar, l'atenció mèdica no és només la mèdica, també és la psicològica, també és la social, perquè ara estem mancades de forces. I també hi ha una bretxa que ens separa de la gent més jove: la informàtica. Se'ns estan posant diversos paranys per tal de no deixar-nos accedir a diversos serveis com és, per exemple, el tema de la banca o els serveis amb l'administració, que han de ser sempre mitjançant l'internet. Hi haurà persones que tindran accés a internet i n'hi haurà moltes altres que no.

Les administracions haurien de tenir una oficina local a cada ajuntament per tal d'atendre les necessitats entre les administracions i les persones grans. Perquè les persones grans, tot i que volem, no sabem. I moltes vegades, no podem. Ni que tinguem certs mitjans d'ordinador o de mòbil, potser no saps a quin botó has de polsar. No és cap "tontada", és una necessitat, perquè si no quedem aïllades i aïllats. I no dic res de les persones que viuen a un ambient més rural on es troben sense serveis de metges o de banca o d'atenció social.

Crec que el que és molt important, i que els feminismes en general ens han ensenyat molt d'aquest tema, és el treball en xarxa, de connectar-nos, de compartir amb altres, perquè si no creiem que tenim un problema individual. Quan tu vas a un lloc com la Fundació Enllaç pots veure que hi ha més persones en aquesta situació. Treballem en xarxa amb altres organitzacions per a poder fer front a tots aquests temes?

Treballem en xarxa amb altres entitats com Acathi, el centre cívic de la Sagrada Família, ja que estem al barri de la Sagrada Família, la plataforma LGBT, el centre de recursos LGBT de Barcelona, la Universitat de Barcelona, la Universitat de Granada, la Universitat de Vic. Ara s'està fent un treball entre la Universitat de Badajoz, de Sevilla i de Barcelona, sobre el sexili i la memòria històrica. Un treball per reivindicar la vida de tantes persones que ja no existeixen, però que han lluitat pels drets de les persones LGBT. Per tant, aquest treball serà un reconeixement a tota aquesta feina que han fet, com han estat agredits, empresonats, maltractats, expulsats de la seva terra, etc. Jo crec que és un deute que la societat té amb el col·lectiu LGBT i que, això, algun dia arribarà, que se'ns demanarà perdó per totes aquestes injustícies que s'han comès amb nosaltres.

També sobre el treball en xarxa, per exemple, ara m'han convidat a un Congrés de Gerontologia, perquè resulta que la perspectiva LGBT no està present en aquests estudis. Nosaltres estem demanant que hi hagi persones especialitzades perquè ja és hora que es contempli la nostra situació, que no serà igual que la de les persones hetero. Envel·lim, sí, hi ha molts aspectes comuns, però hi ha d'altres que són més específics. Per exemple, nosaltres, gran part del grup de persones LGBT, no tenim relació amb la família d'origen, perquè som grans, hem viscut durant la dictadura, ens han rebutjat, etc. Llavors aquesta és una gran diferència amb les persones hetero, per exemple.

Paulina, l'última pregunta. Si haguéssiu d'escollir tres reivindicacions principals de Fundació Enllaç, una cap a l'administració pública, una cap a la societat civil i l'altra cap a altres organitzacions com la vostra, quines serien?

N'hi ha moltes, però, a l'administració, li demanaria personal preparat per atendre a les persones grans LGBT. Per exemple, a mi m'ha passat d'anar acompanyada de la meva dona a un hospital i que la gent suposés que era la meva amiga o germana. Són aquests estereotips que totes les persones tenim integrats i que s'haurien d'esborrar. L'administració no ens ha tingut en compte, ens ha perseguit amb lleis que criminalitzaven l'homosexualitat i la transsexualitat per dècades en aquest país. Això ha deixat una por en nosaltres de voler amagar la nostra condició. Hi ha molta gent que de l'armari passarà a la caixa per ser enterrada o per ser incinerada. I això ho ha de consentir una societat justa? No. És una societat injusta.

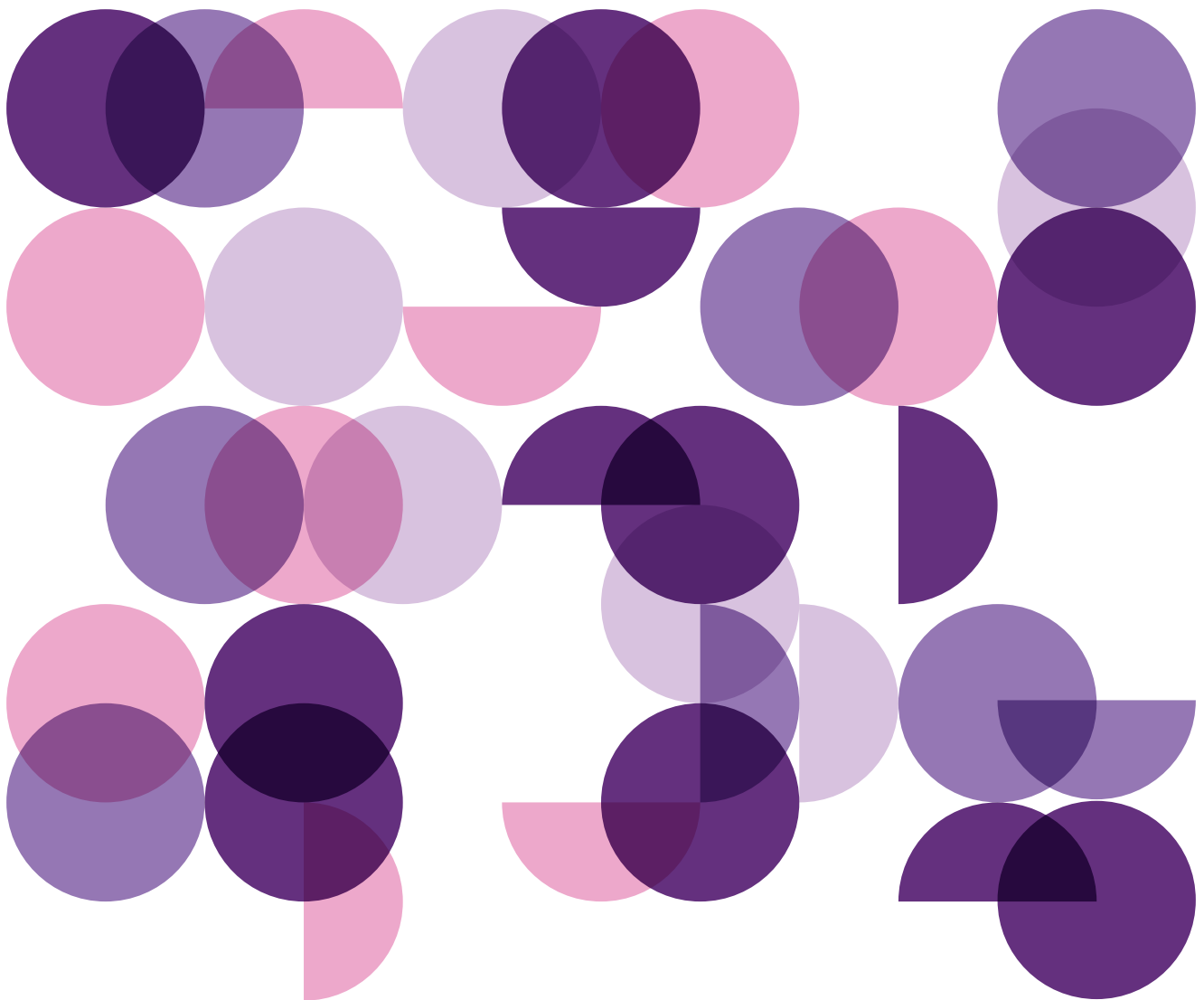
A la societat en general, li demanaria obrir els ulls, perquè nosaltres hi formem part. La societat ens ha de reconèixer tal com som perquè no canviarem. I també als i les joves, dir-vos que teniu l'obligació de mantenir els avanços, aquests canvis i lleis, i aprovar-ne més encara, perquè tenim més necessitats que no estan cobertes. I per tant, no us heu de dormir en els llaurers, no, perquè vindran per nosaltres. De fet, ja estan a prop i això no ho hem de consentir, perquè ens ha costat molt arribar fins aquí. És el meu discurs. I la força que tinc, la tinc per defensar tot allò que ens han negat de per vida. A mi m'han pres la vida. Jo no he pogut viure la meva vida fins que no tenia 55 anys. I, per què? Simplement perquè estimava una persona del meu sexe. És això el mal que he fet a aquesta societat. Per tant, jo crec que nosaltres ens hem de defensar tot allò que puguem, és el meu esperit. Un dia no tenia forces per fer-ho, no podia fer-ho, no sabia com. Però més tard vaig tenir la força i vaig dir, sóc qui sóc i tu no m'has de treure aquesta dignitat.

5.

Ningú és “normal”: teatre per a transformar l’estigma

CIA Brots i Les n(H)eures

Ningú és “normal”: teatre per a transformar l’estigma

CIA Brots i Les n(H)eures

Web: <https://utopiabarcelona.org/grupos-de-to/brots/>

La companyia Brots és un grup de teatre dinamitzat per uTOpia on diferents persones activistes en salut mental treballen per combatre l’estigma social que viuen. Construeixen les seves obres a partir de les històries de les pròpies participants, treballant sempre en primera persona. D'altra banda, la companyia de teatre les n(H)eures, dinamitzada per Dopamina, utilitza jocs teatrals per a la col·lectivització de problemes individuals. Conversem amb **Anna María Esteve**, participant de Brots i de les n(H)eures i amb **Judith Saldaña Echevarría**, participant de Brots i neuropsicòloga del projecte Dopamina.

Per a començar, m'agradaria que ens expliquéssiu una mica més qui sou, què és Brots i què és Dopamina.

Judith: Nosaltres som participants de Brots, que és el grup més vell d'uTOpia, amb 13 anys d'antiguitat. Brots és una companyia de teatre de l'oprimit i les oprimides i salut mental, amb diagnòstic o sense. Bé, ara hi ha tot un debat sobre si parlem de “salut mental” perquè aquesta paraula està tan buida ja... Algunes estem més còmodes parlant de “patiment emocional”, perquè clar, si tens un desnonament, no tens arrelament, no tens família, no tens xarxa, què? Normal que embogeuixis també, encara que no et diagnostiquin...

Com deia, som parts d'uTOpia, que és una associació que té molts grups de teatre. A més de Brots està el de Dones Diverses, La revolta escènica del Liti, Contrastes, Albatros, etc. I després està Dopamina, que dinamitza la companyia de teatre Les n(H)eures. Dopamina neix d'una inquietud

personal, ja que jo sóc neuropsicòloga i he fet teatre tota la vida. Llavors, quan vaig arribar a Barcelona vaig conèixer el teatre de les oprimides al carrer i em vaig dir: “Vull fer això”. I anys després, en 2018, vaig poder crear Dopamina on, entre altres coses, fem tallers de neuropsicologia, d'entrenament neurològic, d'entrenament cognitiu i prevenció, de memòria, d'atenció; tot amb jocs de teatre de l'oprimit i de les oprimides, intentant interrelacionar ciència i art. Aquí comencen els tallers de neuroteatre, de neuropsicologia i de neuroeducació. A Espanya, i a Europa en general, excepte a Anglaterra, no hi ha intenció de fer neurorehabilitació del pacient neurològic i això és un desastre perquè aquí et fan una visita de seguiment anual. Tinc pacients que fa un any els van dir: “Tu, d'aquí a pitjor, en cadira de rodes” i que ara caminen, parlen, fan tasques simultànies. Llavors, clar, la sanitat pública no s'està encarregant d'això...

Entenc que fa molts anys que realitzeu activitats vinculades a l'art i al teatre, en relació amb la salut mental i/o el benestar integral de les persones. Què considereu que és el més transformador de Brots i de les n(H)eurs?

Anna: El més transformador d'aquests grups de teatre és que escoltem. Escoltem i ens escolten, i fem un equilibri en què necessitem. Bé, a vegades també ens desequilibrarem, perquè no estem preparades per a enfrontar certes coses, hi ha històries que són molt dures, però a mi em respecten, em donen el meu espai, si necessito retirar-me ho faig i no em critiquen per això, al contrari.

Judith: Clar, és que t'estàs exposant contínuament, poses el teu dolor aquí al mig i et remou. El que és transformador és que en cada grup som una xarxa de suport mutu brutal, hem arribat a anar a la policia amb companyes, o hem anat a fer una denúncia o hem acompanyat a algú a l'hospital que està fatal, sempre en la mesura que cadascuna pot i vol. En aquests grups t'estàs exposant contínuament, alguna cosa que era íntima teva, la passes a fer pública per a ajudar la gent a reflexionar i obrir els ulls, i no sols per la meva història, sinó per la de totes les meves companyes.

Anna: Sí, també es genera un espai de molta confiança. Per exemple, en Brots quedem cada setmana, els dimecres, de 15:30 h a 18:30 h per a assajar, però també quedem per a menjar abans i ens quedem després. Jo crec que totes esperem que arribi el dimecres, perquè és un espai que ens fa sentir bé.

Judith: Sí, perquè és un espai on una pot ser real i això és bellíssim, no hi ha molts llocs on poder ser real amb tot el que una porta.

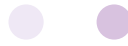
I més enllà del concepte teòric, de quina manera us enfronteu o treballeu la interseccionalitat dins de les n(H)eures i de Brots?

Judith: La interseccionalitat l'enfrontem en nosaltres mateixes, som interseccionals, partim de la base que cadascuna té un gènere, una edat, una condició, una malaltia, etc., i estem travessades per això, així que considerem que estem tot el temps sent interseccionals i fent interseccionalitat. Ens enfrontem i treballeu la interseccionalitat des de l'art, des del teatre i des de les nostres pròpies experiències. Passen moltes coses, per exemple, Les n(H)eures estem tot el dia enfadades. És a dir, estem parlant de poder mèdic constantment, i en Brots també. A Les n(H)eures totes tenen entre 64 i 91 anys, amb, a més, càrregues per dalt i per baix, és a dir, majors de 60 estan amb les càrregues del pare, sogres, mares, ties, persones amb demència, càrrega de nets, netes, a més estigmatitzades pel poder mèdic. Malgrat tot això, crec que és un espai segur. Algunes són pacients neurològiques, unes altres són persones que venen a fer prevenció, o persones que són cuidadores, llavors venen a aprendre sobre el funcionament cerebral i a estar bé i sanes per a ajudar a l'entorn i poder cuidar en condicions. També m'agradaria dir que cal tenir clar que no hi ha ningú, ni una sola persona, que sigui 'neuronormativa'. Totes les persones coixegem en alguna cosa, en el que sigui. Unes són bones de l'hemisferi dret, unes altres de l'esquerre, unes altres de l'anterior, unes altres del posterior. És a dir, no hi ha ningú que tingui un supercervell que no li passi res, no fa falta caure en el parany de la interpretació d'aquesta normalitat.

Això és molt interessant, perquè moltes vegades ens venen aquesta idea de normalitat i, justament, sortir-se d'aquesta normalitat és el que genera i justifica la violència. Continuant amb el tema de la interseccionalitat, quines pràctiques concretes realitzeu que creieu que ajuden a revertir les desigualtats que enfronteu?

Judith: Jo crec que la millor pràctica és que anem escoltant el que el grup necessita, és un grup viu. En Brots, on participem l'Anna i jo al costat d'altres nou persones, ens ajuntem els dimecres, tres hores, i comencem a fer exercicis, a assajar o a parlar quan hi ha algú que ho necessita. Hi ha molta reflexió i espais de conversa, perquè això forma part de la metodologia del teatre de l'oprimit en el qual es fa tota l'anàlisi de poder, de la vivència, a través del joc, com el joc t'ensenya a entendre què et passa, com el teatre-imatge et mostra visualment de manera molt directa el que ocorre... Hi ha un munt d'eines metodològiques: l'estètica, la imatge, el so, la paraula, i d'aquí neixen les eines de teatre fòrum, teatre periodístic, teatre legislatiu, l'arc de Sant Martí del desig... Un munt d'eines dins de la pròpia metodologia que, a més, és un mètode ja de base horitzontal, és com si la metodologia en si mateixa

fos interseccional. Per exemple, Antonio Masegosa, que és el que ens dirigeix, és una persona que va recollint i articulant, però no des d'un poder, sinó que les obres són de construcció col·lectiva. Antonio decideix en funció de preguntar-nos tot a nosaltres: què funciona i què no, què ens agrada i què no ens agrada, i així totes estem teixint. Jo crec que això reflecteix molt una visió interseccional.

També m'agradaria dir que cal tenir clar que no hi ha ningú, ni una sola persona, que sigui 'neuronormativa'. Totes les persones coixegem en alguna cosa, en el que sigui. Unes són bones de l'hemisferi dret, unes altres de l'esquerre, unes altres de l'anterior, unes altres del posterior. És a dir, no hi ha ningú que tingui un supercervell que no li passi res, no fa falta caure en el parany de la interpretació d'aquesta normalitat.

Clar, és com si la interseccionalitat, fins i tot sense nomenar-la, ja estigués vinculada a la metodologia de teatre de les oprimides. Ja per a acabar, quines serien les principals demandes que faríeu a l'administració pública, a altres organitzacions que fan un treball similar al vostre i a la societat civil?

Anna: A l'administració, jo li demanaria més accés a centres cívics, a sales de teatre. Sembla que sempre han actuat els mateixos, les mateixes companyies. Les nostres obres són les que canvien també la visió, l'imaginari. I hi ha molta gent que no té idea que existim. Quan les persones veuen la nostra obra de Brots, 'Eucaristia', ploren i queden impressionades... Si tinguéssim més accés seria una manera de donar a conèixer què és l'estigma en salut mental, no? I lluitar contra això. Sí, obrir-nos més, que ens donessin accés a diferents espais.

Judith: Sí, una reivindicació de Brots és ser reconeguda com a companyia artística, no vinculada al diagnòstic, sinó companyia artística, així sense més, independentment del contingut que treballem. Les n(H)eurs estàvem sent programades per a un festival i ens van preguntar si volíem presentar en un teatre o anar a la presó, i va ser un gran debat intern, en general, pensàvem: "Hem d'anar on estan els compis que ho passen malament", però, finalment, decidim anar al teatre, perquè també hem de tenir aquesta possibilitat d'accedir a la societat en general, i aquest accés més genèric finalment acabarà repercutint en tot. També demanaria accés al coneixement, donar eines perquè la població pugui detectar si està patint violència mèdica, perquè, si no, no se sap ni defensar o no sap com interpretar aquelles situacions que li són incòmodes o li fan sentir malament. I si jo pogués, faria que tothom veiés les obres de Les n(H) eures, de Brots i de totes aquestes companyies de teatre. Que les veiessin personal mèdic, sanitari, de serveis socials, de l'administració pública, totes, que s'atreveixin a veure'ns i a tenir una altra mirada... a tenir la nostra mirada.

D'altra banda, a la població en general li demanaria sortir del seu melic. Jo la primera. I també buscar l'articulació de les lluites. Clar, hi ha gent que no lluita perquè no li fa falta. Almenys a la població civil menyscabada, menyspreada, oprimida, li demanaria articular-se. I posar les cures en el centre i no en els diners, com fins ara. I la comunitat en comptes de l'individualisme. I a les altres organitzacions, també articular-se. Totes volem treballar temes molt similars i molt interessants, però clar, anem cadascuna tirant a contracorrent, treballant 1.000 hores al dia i no tenim temps. La velocitat del capitalisme, el que és productiu, ens porta a oblidar el que és més bàsic, i això d'articular-se és fonamental, treballar en xarxa.

Anna: Jo també demanaria unitat i ajuntar-nos més. Estem en la fase dels guetos, però hem d'unir-nos. Demanaria una mica d'humilitat per part de totes.

Fins i tot, ens hem trobat amb persones grans que, quan ha anat alguna cuidadora o familiar a casa seva, han hagut d'amagar les fotografies que tenien per por de dir qui eren. Això és una altra manera d'entrar dins de l'armari i és una injustícia.

